

Виборча програма

кандидата на посаду академіка-секретаря

Відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем

Національної академії педагогічних наук України

Головка Миколи Васильовича

Відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем (далі – Відділення) є ключовим структурним підрозділом Національної академії педагогічних наук України щодо забезпечення науково-методичного супроводу загальної середньої освіти в Україні. Із 1992 року Відділення, яке в різні роки очолювали відомі українські вчені в галузі педагогічної науки, академіки С.У. Гончаренко, О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, О.І. Ляшенко, об'єднало членів академії, які послідовно й наполегливо працюють над обґрунтуванням методологічних і концептуальних засад розвитку загальної середньої освіти та цифрової трансформації освітньої сфери, обґрунтуванням змісту загальної середньої освіти та створенням дидактико-методичного забезпечення його реалізації, розробленням інноваційних дидактичних і методичних систем та технологій навчання, підтримки та розвитку обдарованості, дослідженням педагогічних умов формування та функціонування сучасного освітнього середовища, розв'язанням проблеми цифровізації освітнього процесу, удосконаленням методичної підготовки вчителів Нової української школи.

Упродовж майже 35-річної діяльності Відділення за безпосередньої участі його членів, а також учених наукових установ, що входять до складу Відділення, створено ключові документи, що визначають концептуальні і нормативно-правові засади державної політики в галузі загальної середньої освіти, дидактичне та методичне забезпечення її поступального розвитку: державні стандарти дошкільної, початкової, базової та профільної середньої освіти; типові, інноваційні нетипові освітні та модельні навчальні програми, концепції, методичні системи та технології компетентнісного, діяльнісного й особистісно орієнтованого навчання предметів та інтегрованих курсів в Новій українській школі, формувального оцінювання здобувачів освіти; навчально-методичне забезпечення для всіх рівнів повної загальної середньої освіти, навчання та розвитку обдарованих дітей і молоді; нове покоління компетентнісно орієнтованих підручників і навчальних посібників для початкової, базової та старшої профільної школи з більшості шкільних предметів, які успішно пройшли конкурсний відбір та впроваджені в масову освітню практику; моделі профільної середньої освіти та дидактичні системи їх реалізації в закладах загальної середньої освіти різних типів, технології інтегрованого навчання, STEM-освіти та штучного інтелекту, проектної та дослідницької діяльності учнів; наукові засади забезпечення якості загальної середньої освіти, моніторингових досліджень, систем оцінювання результатів навчання; механізми та інструменти цифровізації освіти; моделі й технології психолого-педагогічного супроводу навчання обдарованих дітей; науково-методичне забезпечення функціонування загальної середньої освіти в умовах пандемії COVID-19 та воєнного часу, рекомендації щодо запровадження в освітню практику дистанційного навчання; інструментарій для комплексного вивчення навчальних втрат у початковій і базовій середній освіті та дидактико-

методичний супровід їх подолання. Таким чином, результати діяльності Відділення мали визначальне значення в утвердженні національної системи освіти на етапі становлення української незалежної держави, забезпеченні трансформації освітньої галузі та її стабільного функціонування.

Відтак, одним із першочергових завдань в умовах воєнного часу, безпрецедентних викликів, з якими зіткнулася вітчизняна система загальної середньої освіти, вважаємо забезпечення згуртованості й наступності у функціонуванні Відділення на основі унікального досвіду, напрацьованого його членами та вченими підвідомчих установ, а також з урахуванням сучасних тенденцій розвитку та інновацій педагогічної науки й освітньої практики в Україні, Європі та світі.

Визначаючи пріоритети подальшої розбудови відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем, акцентуємо увагу на таких основних напрямках, які суголосні його функціям і статутним завданням Національної академії педагогічних наук України.

Блок 1. Посилення впливу на формування державної освітньої політики. Забезпечення належної участі Відділення у науковому супроводі державної політики у сфері загальної середньої освіти та її цифрової трансформації реалізується через послідовну та узгоджену взаємодію з Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, структурними підрозділами Міністерства освіти і науки України та органами виконавчої влади, які здійснюють управління в галузі загальної середньої освіти, установами із забезпечення якості освіти, Національною академією наук України, національними галузевими академіями наук, державними установами, організаціями, підприємствами, закладами освіти і громадськими об'єднаннями України, зацікавленими у розвитку загальної середньої освіти. Пріоритетними напрямами такої співпраці є наукова експертиза законодавчих актів та освітніх ініціатив, участь у створенні нормативно-правового забезпечення функціонування загальної середньої освіти в Україні, розробленні нормативно-методичних документів, державних стандартів освіти, типових освітніх програм тощо. Доцільними є також розширення форм такої взаємодії і співпраці з органами управління освітою, а також практика їх ініціювання Відділенням.

Блок 2. Забезпечення ефективності науково-координаційних рішень. Важливими завданнями, покладеними на Відділення, є розроблення та визначення переліку наукових напрямів і найважливіших проблем досліджень, координація проведення наукових досліджень у галузі науково-методичного забезпечення загальної середньої освіти, аналіз тенденцій та прогнозування її розвитку. Їх ефективне досягнення можливе через: конкретизацію кола наукових проблем, охоплених фундаментальними і прикладними дослідженнями, що потребують невідкладного розв'язання відповідно до реального стану загальної середньої освіти та суспільних запитів і очікувань; зосередження уваги на формуванні наукових засад розвитку змісту загальної середньої освіти та супроводі освітніх реформ за випереджальним принципом;

ініціювання розроблення концепцій, моделей, технологій та методик навчання, що ґрунтуються на сучасних підходах; удосконалення навчального середовища на основі цифрової трансформації і використання технологій штучного інтелекту; запровадження нових підходів в освіті обдарованої молоді.

Ключовими орієнтирами при цьому мають стати результати вивчення стану загальної середньої освіти в умовах викликів та ризиків сьогодення, прогнозування майбутніх змін та їх впливу на суспільство: освітні втрати та розриви, їх причини та чинники впливу; запити учнів, педагогів, закладів освіти, громад і держави в сучасних умовах; унікальні освітні практики в умовах воєнного часу; прискорена цифровізація освіти та використання інструментів штучного інтелекту; нові методики й технології підтримки та розвитку обдарованих учнів тощо.

Блок 3. Практико орієнтовані освітні інновації та поширення наукових результатів. Серед основних функцій відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем є сприяння впровадженню результатів наукових досліджень в освітню практику. При цьому їхня цінність і значущість визначається затребуваністю на ринку освітніх продуктів і послуг, а також впливом на ефективність функціонування як загальної середньої освіти загалом, так і конкретного закладу освіти зокрема. З огляду на це, зростає роль Відділення як ініціатора наукових досліджень, результатом яких є інновації, що забезпечують практико орієнтований науковий супровід загальної середньої освіти та її якості, цифрової трансформації освіти, розвитку обдарованої особистості. Важливим його складником є сучасне дидактичне забезпечення, створене на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів, зокрема, сучасні підручники, навчальні посібники, інтерактивні електронні додатки для НУШ; навчально-методичні матеріали вчителів і учнів щодо організації освітнього процесу в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови, дистанційного та змішаного навчання; технології STEM–STRIAM-освіти та спеціалізованої освіти наукового спрямування; цифрові освітні ресурси і платформи.

Одним із першочергових завдань у цьому напрямі вважаємо активізацію подання проєктів наукових досліджень вченими Відділення до різноманітних наукових програм і фондів, зокрема Національного фонду досліджень України, програми Erasmus+ тощо.

Провідну роль у створенні практико орієнтованих інновацій відіграє організація наукових досліджень на засадах доказової педагогіки. Відтак, доцільно посилити увагу щодо процедур оцінки ефективності та вдосконалення освітніх інновацій за результатами їх експериментальної апробації та впровадження; організації науково-практичних заходів для поширення наукових результатів серед освітянської спільноти; організації педагогічних експериментів різних рівнів; здійснення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти; розвитку програм підвищення професійної кваліфікації педагогів за найбільш затребуваними освітніми напрямами; розширення партнерства із зацікавленими науковими установами та закладами освіти в Україні і за кордоном.

Особливу увагу варто звернути на публікаційну активність вчених у наукових виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах (Scopus, Web of Science), провідних вітчизняних фахових виданнях. Спільно з науковими установами, які є засновниками періодичних фахових видань, зосередимо зусилля на розширенні переліку видань, що входять до категорії А.

Блок 4. Підтримка молодих учених. Одним із пріоритетних напрямів роботи відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем вважаємо розширення тематики короткотермінових досліджень з актуальних проблем педагогічної науки та освітньої практики для молодих учених, що здійснюються на конкурсних засадах в НАПН України, сприяння залученню аспірантів підвідомчих установ до виконання наукових досліджень в рамках додаткового базового фінансування МОН України наукових установ, які за результатами державної атестації увійшли до кваліфікаційних груп “А” та “Б”.

Актуальним є посилення взаємодії Відділення з радами молодих учених НАПН України та підвідомчих установ, залучення молодих учених до формування перспективної тематики наукових досліджень, що виконуються в установах Відділення.

Блок 5. Розширення та вдосконалення науково-організаційних комунікацій з іншими відділеннями та установами НАПН України, закладами освіти різних рівнів, освітянською спільнотою, розширення участі у міжнародній науковій діяльності та координації міжнародних проєктів і програм. Передбачаємо розгортання спільних проєктів наукових досліджень актуальних комплексних проблем освіти, створення наукової продукції із залученням вчених з інших відділень, закладів освіти тощо.

Потребує посилення міжнародна співпраця вчених Відділення зі спорідненими зарубіжними дослідницькими структурами та університетами, інтеграція до європейського наукового та освітнього простору, участь у міжнародних проєктах і грантових програмах, проведення спільних науково-практичних заходів, підготовка спільних наукових праць із зарубіжними вченими.

Успішність досягнення окреслених завдань в коротко- та довгостроковій перспективі значною мірою залежить від згуртованості та співпраці членів Відділення та науковців його установ, яким щиро дякую за наполегливу й самовіддану працю та на підтримку яких сподіваюся.

Тримаємо освітньо-науковий фронт!
Разом до Перемоги!
Слава Україні!